

Internationale gasprijzen voor huishoudingen

In deze bijdrage wordt inzicht gegeven in het niveau en de opbouw van gasprijzen voor huishoudingen in een aantal Westeuropese en andere landen met een aanzienlijk gasverbruik. De prijs voor aardgas in een bepaald land blijkt afhankelijk van de marktsituatie, de tariefstructuur, de concurrentie met andere energiedragers en de invloed van de centrale of plaatselijke overheden in dat land. De onderzochte landen zijn: België, West-Duitsland, Frankrijk, Italië, Zwitserland, Oostenrijk, Denemarken, Spanje, Engeland, de VS, Canada en Australië.

De markt

Aardgas wordt voornamelijk gebruikt in drie marktsegmenten, te weten huishoudingen en commercials (= woningen en gebouwen), industrie en elektriciteitscentrales. In West-Europa is het eerstgenoemde marktsegment thans het grootst en vertoont de sterkste groei. Deze studie beperkt zich tot het segment huishoudingen (woningen).

Het gasverbruik binnen het segment huishoudingen is vooral afhankelijk van demografische ontwikkelingen (groei bevolking en huishoudingen). Hoewel de groei van de bevolking in de meeste geïndustrialiseerde landen afneemt en er in sommige landen zelfs reeds van een daling van de bevolking sprake is, groeit het aantal huishoudingen, met name de één- en tweepersoonshuishoudingen, als gevolg van de 'gezinsverdunding' nog aanzienlijk. Hierdoor wordt er jaarlijks nog steeds een groot aantal nieuwe (overwegend goed geïsoleerde) woningen bijgebouwd, deels ook ter vervanging van oude (slecht geïsoleerde) woningen die worden afgebroken. Toename van het woningbestand verhoogt het energieverbruik; isolatie, verbeterde verwarmingssystemen en een energiebewust gedrag van de bewoners verlagen het verbruik. Ten slotte is er in de ons omringende landen een vervangende gaande van oude kolen- en olie-

verwarming door nieuwe gasverwarming. Een en ander resulteert in een gestaag stijgend gasverbruik van de huishoudingen in West-Europa.

Voor de consument heeft gas een aantal belangrijke voordelen ten opzichte van kolen en olie, zowel in financieel opzicht (hoger omzettingrendement en geen opslagtank nodig) als qua comfort. Bovendien is gas een relatief schone brandstof, die niet belastend is voor het milieu en daardoor minder onderhoud vraagt. De gasindustrie moet echter wel zorgen, dat gastoevoerleidingen aanwezig zijn, zodat woningen op het gasnet aangesloten kunnen worden. Om de gasafzet in een land te bevorderen is een duidelijk stimulerend lange-termijnbeleid nodig, gezien de hoge investeringskosten in transport- en distributienetwerken. Indien een land over eigen grote gasreserves beschikt komt zo'n stimulerend beleid des te sneller van de grond. Als de gas-infrastructuur eenmaal aanwezig is, zijn de transportkosten niet meer prohibitief en zal men de grootst mogelijke afzet kunnen en willen bewerkstelligen (zoals bij voorbeeld in Canada en Australië).

Gas in huishoudingen wordt vooral gebruikt voor koken, warm water en voor verwarming van de woning. Daar verwarming gemiddeld 85% van het verbruik voor zijn rekening neemt, tegenover koken 3% en warmwaterbereiding 12%, is voor de gasleverancier verwarming uiteraard het meest aantrekkelijk.

Hoewel in de ons omringende landen een sterke penetratie van gas heeft plaatsgevonden, ligt het marktaandeel in deze landen nog aanzienlijk onder dat van Nederland. In landen die – net als Nederland – een grote eigen gasvoorraad hebben, zoals Engeland, de VS en Canada, en tevens beschikken over een goede gas-infrastructuur, is de marktpenetratie reeds verder gevorderd (zie tabel 1). In de meeste landen, die in de studie in beschouwing werden genomen, is nog potentie voor verdere groei van de gasmarkt aanwezig.

Er worden in het algemeen twee soorten gastarieven gehanteerd. Nederland kent een eenheidstarief bestaande uit een vaste prijs per m³ en een vastrecht. Het vastrecht heeft een degressieve werking op de prijs per m³. Ook Denemarken, de VS, Canada (Alberta) en Australië (Victoria) hebben een eenheidstarief, doch heffen geen vastrecht. Hier ontbreekt degressie dus volledig. Daarnaast is er sprake van een gedifferentieerd tarief, naar verbruikerstype en/of afnamehoeveelheid. Hierbij is zowel de prijs per m³ als het vastrecht afhankelijk van de toepassing, bij voorbeeld koken en/of warm water en/of verwarming. Deze prijsdifferentiatie houdt in, dat men voor kleine afnames (alléén koken en/of warm water) een relatief hoge gasprijs moet betalen. De concurrerende brandstof voor koken en warm water zoals elektriciteit of lpg is meestal nog duurder. Een gedifferentieerd tarief kent men in België, West-Duitsland, Frankrijk, Engeland, Italië, Spanje en Zwitserland.

Voorts moeten in de EG-landen en sommige andere Westeuropese landen heffingen worden betaald over de gasprijs en het vastrecht, zoals BTW, milieuheffing, e.d. De BTW wordt steeds in een percentage uitgedrukt (oplopend van 9% in Italië tot 22% in Denemarken). In Engeland, Zwitserland, de VS, Canada en Australië wordt geen BTW geheven.

Het zijn de gasdistributiebedrijven die de tarieven vaststellen, maar in vrijwel alle landen geschiedt de tariefvaststelling in nauw overleg met de centrale of plaatselijke overheid dan wel een overheidsinstelling (zie tabel 2).

In figuur 1 wordt voor 9 Westeuropese landen een vergelijking van de gasprijzen gegeven, telkens voor 2 typen standaard-verbruikers, te weten 238 m³ (alléén koken) en 2380 m³ (verwarming). Duidelijk is te zien dat men in veel landen belangrijk meer moet betalen voor een kleinere gasafname; dit komt door het gedifferentieerde ta-

1) Per 1 januari 1987 zijn de gasprijzen over het algemeen verder gedaald: Nederland 49,0 cent/m³, Brussel 59,7 cent/m³ en Parijs 74,0 cent/m³ (bij jaarafname van 2.380 m³; incl. vastrecht, BTW en heffingen). De gasprijzen in Düsseldorf en Londen bleven ten opzichte van 1986 ongewijzigd.

Tabel 1. Gasinfrastructuur in procenten van het totaal aantal woningen

	Nederland	België	West-Duitsland	Frankrijk	Italië	Zwitserland	Ver. Koninkrijk	Oostenrijk	Spanje	Denemarken	VS	Canada
Verzorgingsdichtheid	97	80	81	55	50	58	86	47	38	16	78	51
Aansluitingsdichtheid	97	48	34	34	39	17	73	23	11	2	63	44
Marktaandeel gasverwarming	93	34	26	24	22	5	66	14	2	1	56	41

Tabel 2. Tariefvaststelling per land

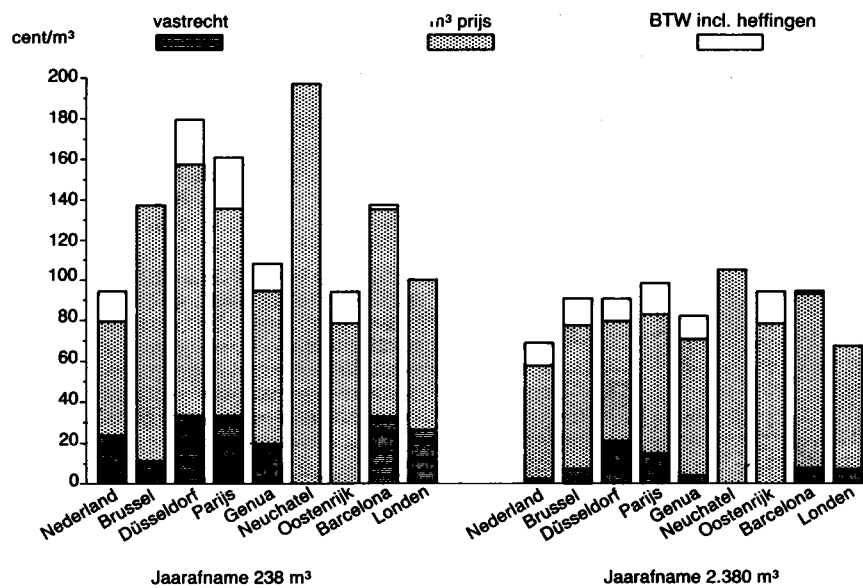
Land	Overheid		Overheidsinstelling	Gasdistributiebedrijf		Organisatie van distributiebedrijven
	centraal	plaatselijk		plaatselijk	landelijk	
Nederland	○		●		●	●
België		○	●	●		
West-Duitsland				●		
Frankrijk	●				○	
Verenigd Koninkrijk a)	●				○	
Italië			○	●		
Denemarken			●			
Spanje	●					
Oostenrijk			○	●		
Zwitserland		○		●		
VS			●	●		
Alberta (Canada)			○	●		
Victoria (Australië)		○		●		

● = direct

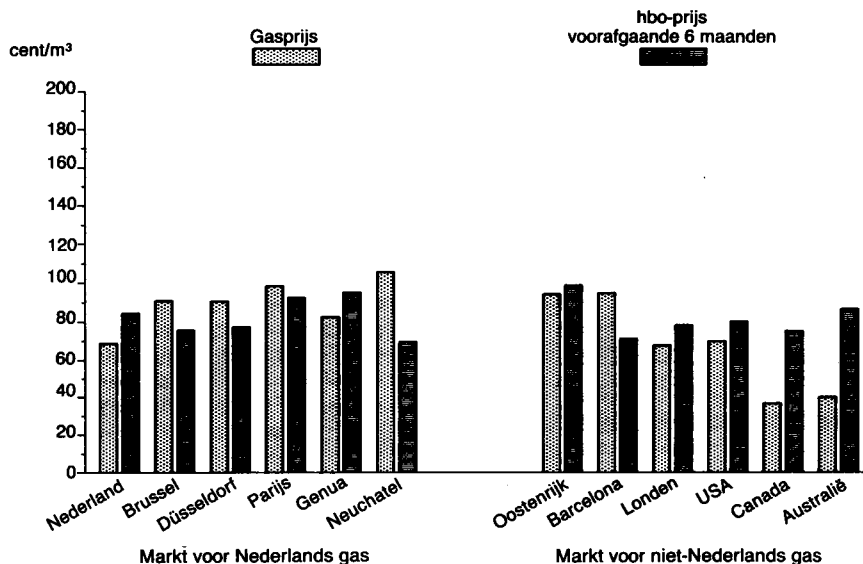
○ = indirect (achteraf)

a) Privatisering British Gas per november 1986 geeft nieuwe situatie.

Figuur 1. Vergelijking gasprijs per 1 januari 1985

Figuur 2. Vergelijking gasprijs en huisbrandolieprijs per 1 januari 1985, inclusief BTW en heffingen bij jaarafname van 2.380 m³

rief, of de invloed van het vastrecht en de belasting.

Voorts valt te constateren dat er grote verschillen in gasprijzen zijn tussen de landen onderling voor de kleinere hoeveelheid (238 m³), terwijl de onderlinge verschillen voor de grotere hoeveelheid (2380 m³) relatief klein zijn.

Nederland en Engeland hadden de laagste gasprijzen voor de verwarming van woningen. Deze twee landen zijn dan ook, samen met Noorwegen, in het bezit van 90% van de Westeuropese aardgasreserves. De samenhang met de sterke penetratie van gas in huishoudingen in beide landen is duidelijk.

Afhankelijk van de marktsituatie, de omvang van de eigen gasreserves en de rol van de overheid zijn er verschillen per land in de prijsstrategie, zie tabel 3.

In 7 landen (Nederland, West-Duitsland, Italië, Zwitserland, Denemarken, Spanje en Oostenrijk) wordt de gasprijs afgestemd op die van huisbrandolie, als het meest bruikbare alternatief. In Frankrijk en Engeland wordt de gasprijs in feite door de centrale overheid bepaald, waarbij naast de relatie met andere brandstoffen ook de kosten van levensonderhoud in aanmerking worden genomen. In België is vooral de inkoopprijs bepalend voor de verkoopprijs van het gas. In de VS, Canada en Australië wordt de verkoopprijs zodanig vastgesteld dat de beoogde marktpenetratie wordt gerealiseerd.

In figuur 2 wordt voor 13 landen de gasprijs per land vergeleken met de prijs voor huisbrandolie in dat land.

Nederland, Italië, Engeland, VS, Canada en Australië hadden in 1985 een gasprijs die lager was dan de prijs voor huisbrandolie. In andere landen was het omgekeerde het geval. Ook uit deze figuur blijkt weer dat Nederland en Engeland in West-Europa de laagste gasprijzen hadden in 1985. Internationaal gezien hebben Canada en Australië nog lagere gasprijzen. Dit hangt vermoedelijk samen met de bovenvermelde penetratie-strategie.

Overheidsinvloed

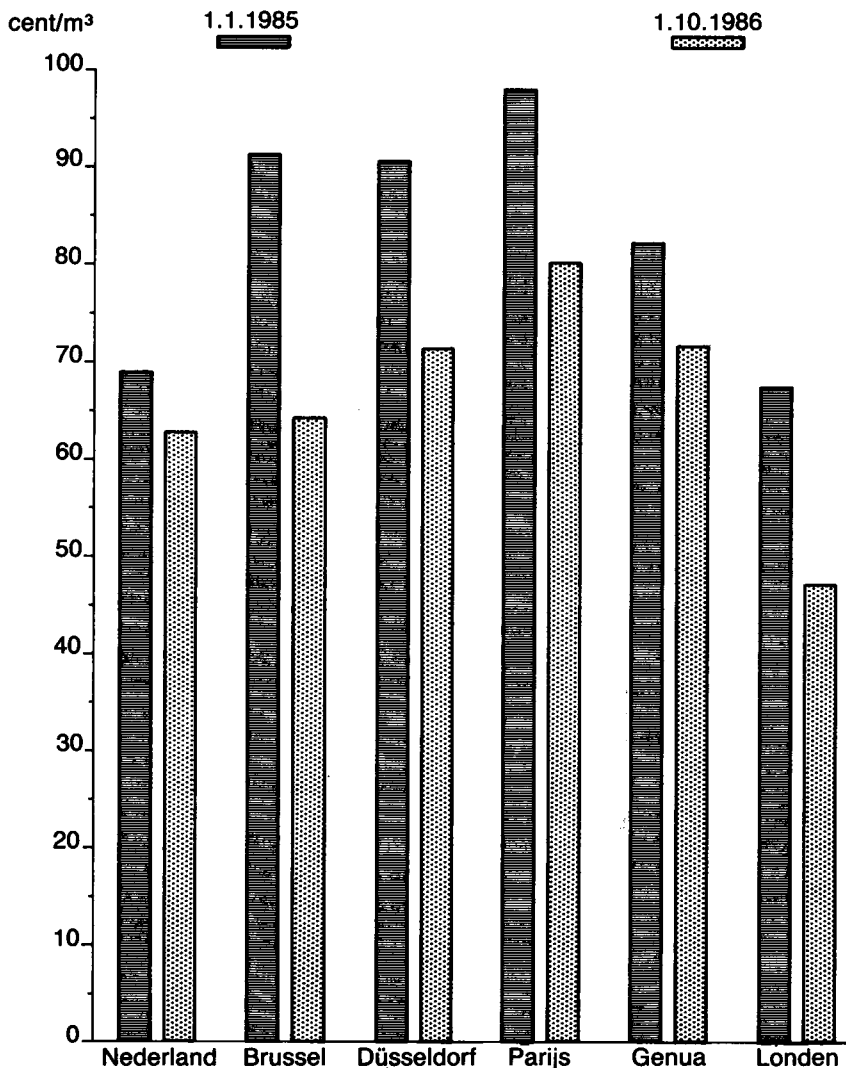
Uit tabel 2 blijkt dat in alle 13 landen de overheid op de één of andere wijze bij de vaststelling van de gasprijs is betrokken. In Frankrijk, Spanje en Engeland is de centrale overheid de eerst verantwoordelijke voor de prijsvaststelling. In Nederland oefent de centrale overheid indirect invloed uit via de vaststelling van uitgangspunten en de goedkeuring van het tariefstelsel. In Denemarken, België en de VS zijn het door de overheid gevormde commissies die het tarief vaststellen. In West-Duitsland is de overheidsinvloed het geringst, doch ten tijde van regionale en lokale verkiezingen wordt er nogal eens een politiek onderwerp van gemaakt.

Tabel 3. Prijsstrategie per land

Land	Marktwaaarde t.o.v. alternatief	Inkoopprijs distributiekosten incl. marge	Nationale politiek	Markt-penetratie
Nederland	hbo e)			
België		X		
West-Duitsland a)	hbo	X		
Frankrijk			X	
Verenigd Koninkrijk			X	
Italië	hbo			
Denemarken	hbo			
Spanje b)	hbo/pgg/elektriciteit			
Oostenrijk c)	hbo	X		
Zwitserland	hbo			
VS d)	hbo/elektriciteit/kolen	X		X
Alberta (Canada)				X
Victoria (Australië)		X		X

- a) Beide elementen van invloed, nadruk op marktwaaarde.
 b) Afhankelijk van gebruiksdoel.
 c) Beide elementen van invloed, nadruk op inkoopprijs.
 d) Verschilt per staat.
 e) Huisbrandolie.

Figuur 3. Vergelijking gasprijzen bij jaarafname van 2.380 m³, incl. vastrecht, BTW en heffingen

Tijdens de enquête waren de gegevens van 1986 nog niet bekend. Gebleken is inmiddels dat de meeste gasdistributiebedrijven in de Westeuropese landen een aanzienlijke daling van gasprijzen hebben doorgevoerd in na-

volging van de opgetreden prijsdalingen voor huisbrandolie.

In figuur 3 worden de gasprijzen in een aantal Westeuropese landen per 1-10-1985 en 1-10-1986 aangegeven 1). Opgemerkt dient te worden dat een

gedeelte van de prijsverlaging per 1 oktober 1986 veroorzaakt wordt door koersdaling van de nationale valuta t.o.v. de gulden.

Slot

De conclusies kunnen als volgt worden samengevat.

De gasmarkt voor huishoudingen is in West-Europa het grootst en vertoont de sterkste groei. In de meeste landen zijn ruime mogelijkheden voor verdere groei aanwezig.

De gasprijzen voor de verwarming van woningen (jaarverbruik 2380 m³) lagen in de verschillende Westeuropese landen per 1 januari 1985 en 1 oktober 1986 minder ver uit elkaar dan voor koken en warm water.

Tot nu toe is de concurrentiepositie ten opzichte van huisbrandolie in vele landen maatgevend voor de vaststelling van de gasprijzen.

In vrijwel alle onderzochte landen is de overheid, zij het in meer of mindere mate, bij de vaststelling van de gasprijzen betrokken.

C.Th.A. Bennebroek
A.F.T. Hanssen
C.S. van Wingerden

De auteurs zijn werkzaam bij DSM-Aardgas BV, die de aardgasbelangen van de Nederlandse staat behartigt. O.a. als adviseur van de overheid voor energiebeleid - in het bijzonder aardgasbeleid - verricht DSM-Aardgas regelmatig studies. Deze bijdrage is een beknopte weergave van zo'n studie.